

Motion till riksdagen 2013/14:U208

av **Hans Linde m.fl. (V)**

Latinamerika

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	En svensk utrikespolitik för Latinamerika	5
4.1	En samlad svensk strategi för Latinamerika.....	6
4.2	Sveriges diplomatiska representation i Latinamerika.....	6
5	EU:s associeringsavtal med Latinamerika.....	7
6	Mänskliga rättigheter	8
6.1	Kvinnors och hbtq-personers rättigheter	8
6.2	Ursprungsbefolkningens rättigheter	9
6.3	Fackliga rättigheter	10
7	Utvecklingen i Latinamerika – framsteg och bakslag	11
7.1	Brasilien	11
7.2	Argentina.....	12
7.3	Colombia.....	13
7.4	Venezuela.....	13
7.5	Bolivia.....	14
7.6	El Salvador.....	14
7.7	Honduras	15
7.8	Kuba.....	16

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en heltäckande strategi för ett ökat svenskt samarbete och utbyte med Latinamerika.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med besked om hur den svenska diplomatiska närvaron i Latinamerika kan utökas.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som medlem i EU bör agera för att frågor om fackliga rättigheter, ursprungsbefolkningens rättigheter och hållbart nyttjande av naturresurser lyfts fram inom ramen för den politiska dialogen i EU:s associeringsavtal med latinamerikanska länder.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska lyfta fram SRHR-frågorna i dialogen med Latinamerikas stater.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för sitt utvecklingssamarbete bör utöka det politiska såväl som det ekonomiska stödet till hbtq-rörelsens arbete i Latinamerika.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över gällande regelverk för att garantera att svenska investeringar, exportfrämjande och pensionsplaceringar inte bidrar till att kränka eller inskränka ursprungsbefolkningens rättigheter i Latinamerika.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom sitt utvecklingssamarbete med Latinamerika ska förstärka arbetet med att understödja fackliga rättigheter och möjligheten till facklig organisering.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska kräva att parterna i de pågående colombianska fredssamtalen ska uppfylla sina skyldigheter att värna säkerheten och de mänskliga rättigheterna för befolkningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör fortsätta bedriva långsiktigt utvecklingssamarbete med Bolivia.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att utveckla aktörssamverkan mellan El Salvador och Sverige.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör stärka stödet till det civila samhället i Honduras och verka för att våldet mot landets civila samhälle upphör.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att Sverige tydligt ska fördöma USA:s ekonomiska blockad mot Kuba och kräva att man omgående upphäver densamma.

¹ Yrkande 2 hänvisat till KU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Under det senaste decenniet har stora och grundläggande förändringar skett i Latinamerika. Efter att i decennier ha varit en kontinent känd för kupper, militärjuntor, förföljelse samt grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna har vi i land efter land kunnat se hur demokratiskt valda vänsterregeringar tillträtt makten. I land efter land har demokratin konsoliderats. Samhällsgrupper som tidigare exkluderats från inflytande har inkluderats i samhällsutvecklingen. Respekten för de mänskliga rättigheterna har stärkts, både de medborgerliga och de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Latinamerika har brutit sig loss från rollen som USA:s bakgård för att bli en aktiv och självständig aktör i världssamfundet.

Den brokiga vänstervåg vi sett svepa över Latinamerika har sin grund i ett djupt folkligt missnöje efter 20 år av nyliberal politik som hade fördjupat den sociala krisen och cementerat de ständigt växande orättvisorna.

Första steget togs i Venezuela genom maktskiftet 1998. Efter detta har regimskifte skett från höger till vänster i först Brasilien, Uruguay och Argentina och därefter i Bolivia, Ecuador, Peru, Nicaragua och El Salvador.

Efter mer än 10 år med vänsterpolitik i stora delar av Latinamerika är det sociala reformer inom en lång rad områden som har präglat kontinenten. Enligt organisationen Cepal har 15 miljoner latinamerikaner kunnat resa sig ur fattigdom under 2000-talet. FN-organet Elacs årliga rapport berättar att andelen fattiga i Latinamerika aldrig varit lägre under de 30 år man gjort mätningar. I länder som t.ex. Uruguay, Venezuela, Argentina och Chile minskar fattigdomen snabbt.

Arbetet med att öka antalet läs- och skrivkunniga har gett resultat och utbildningen bland de fattigaste har ökat. Socialförsäkringar och pensionssystem byggs upp. I Mexiko och Costa Rica får många äldre för första gången pension. Och man gör det samtidigt som ekonomin växer och utan att statskulder växer.

Framgångarna märks också på andra områden. Konstitutioner från svunna tider har efter demokratiska folkomröstningar bytts ut mot moderna författningar. I flera länder har ursprungsbefolkningens rättigheter erkänts. I Argentina har världens kanske mest progressiva lagstiftning för transpersoner antagits och i flera av kontinentens länder får samkönade par i dag ingå äktenskap.

Framstegen är många, men det är även utmaningarna inför framtiden. När Latinamerika nu äntligen har vänt bort blicken från USA innebär det förhoppningsvis ett ökat självförtroende att lägga grund för en politik som utrotar fattigdomen, minskar ojämlikheten mellan män och kvinnor och stärker respekten för de mänskliga rättigheterna.

Men de framsteg som gjorts kan inte tas för givna. I flera latinamerikanska länder har politiska grupper, framför allt på högerkanten, visat att man inte tvekar att ta till odemokratiska medel för att stoppa dagens utveckling. Kupperna i Honduras och Venezuela samt avsättningen av Paraguays progressive president Fernando Lugo 2012 är en tragisk påminnelse om detta. Trots att

Barack Obama signalerat en vilja att förändra USA:s förhållningssätt till Latinamerika utgår fortfarande USA:s utrikespolitik från landets ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen, vilket inte minst visat sig genom USA:s militära närvaro i Colombia och agerande i samband med kuppen i Honduras.

I några av Latinamerikas länder är förföljelser av oppositionella, polisiärt och militärt överväld och mord på journalister och fackligt aktiva fortfarande alldeles för vanligt förekommande. Colombia, Guatemala och Honduras utmärker sig på detta område, men även i Mexiko är situationen ytterst allvarlig. Den organiserade brottsligheten, där narkotika spelar en central roll, fortsätter att vara ett stort problem.

Vänsterpartiet har inte ambitionen att i denna motion ge en heltäckande bild av utvecklingen i Latinamerika, det låter sig inte göras i en motion. Vi har i andra motioner och i andra initiativ beskrivit vår syn när det kommer till en rad enskilda länder och frågor. Vi har valt att lyfta fram några av de områden där vi ser att Sverige kan spela en positiv roll i Latinamerika.

4 En svensk utrikespolitik för Latinamerika

Vänsterpartiet är övertygat om att Sverige kan spela en positiv roll i Latinamerika. Vi vill bygga vidare på de starka band som finns mellan Sverige och Latinamerika. Band som har byggts upp av de många invandrade med latinamerikansk bakgrund i Sverige, de starka svenska solidaritetsrörelserna med Latinamerika och Sveriges utvecklingssamarbete på kontinenten. Under 70- och 80-talet, då många latinamerikanska länder led under inbördeskrig och auktoritära regimer, spelade Sverige en ofta unik roll i stödet för demokratisering och fred. Vår gemensamma historia har gett vårt land en möjlighet att spela en viktig roll i Latinamerika också i framtiden. Men för att Sverige ska kunna spela en sådan roll krävs att vi agerar konsekvent och trovärdigt och står upp för de mänskliga rättigheterna, de medborgerliga och politiska rättigheterna, såväl som de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.

Tyvärr kan vi konstatera att den borgerliga regeringen har valt att nedprioritera relationerna till Latinamerika och förminska Sveriges roll på kontinenten; man svartmålar vissa länder och försöker sälja Jas Gripen-plan till andra. De omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Colombia, Honduras och Mexiko ignoreras i stort, vilket förstärker bilden av en regering som har dubbla måttstockar för mänskliga rättigheter. Det har blivit uppenbart att den nuvarande regeringen låter den s.k. transatlantiska länken, med andra ord relationerna till USA, styra vårt förhållningssätt till Latinamerika. Det är hög tid för Sverige att formulera en svensk utrikespolitik som stödjer ett demokratiskt, rättvist och oberoende Latinamerika.

Fel! Okänt namn

4.1 En samlad svensk strategi för Latinamerika

Latinamerika förändras snabbt. Det betyder att Sveriges samarbete med Latinamerikas länder också behöver utvecklas. Vänsterpartiet önskar se ett utvecklat samarbete och utbyte mellan Sverige och länderna i regionen, inom såväl handel, ekonomi, forskning, fattigdomsbekämpning som fredsfrämjande arbete, demokrati och mänskliga rättigheter.

Det är hög tid att Sverige fördjupar och breddar utbytet och samarbetet med Latinamerika. Regeringen ska därför återkomma till riksdagen med en heltäckande strategi för ett ökat svenskt samarbete och utbyte med Latinamerika. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Tyvärre har utvecklingen under senare år gått i motsatt riktning. När det gäller utvecklingssamarbete har Vänsterpartiet de senaste åren hårt kritiserat den sittande regeringen bl.a. för utfasningen av biståndet till El Salvador och Nicaragua. Vänsterpartiet menar att Sverige genom ett långvarigt engagemang i regionen har byggt upp en hög grad av trovärdighet och kompetens som nu slösas bort när plötsliga och snabba utfasningar leder till att väl fungerande projekt i all hast får läggas ner.

Sida har föreslagit att det kvarvarande bilaterala utvecklingssamarbetet med Colombia, Bolivia och Guatemala ska fasa ut. Det skulle innebära att Sverige inte skulle bedriva bilateralt utvecklingssamarbete med något land på kontinenten. I budgetpropositionen för 2014 föreslår regeringen att Sveriges bilaterala bistånd till Bolivia ska fasa ut de närmaste åren. Vänsterpartiet ser att det finns ett stort behov av svenskt utvecklingssamarbete i flera latinamerikanska länder och har kritiserat förslaget om att fasa ut biståndet till Bolivia. Sverige bör fortsätta bedriva utvecklingssamarbete med Bolivia.

4.2 Sveriges diplomatiska representation i Latinamerika

Sveriges diplomatiska närvaro har under en rad år minskat. Såväl den tidigare socialdemokratiska regeringen som dagens borgerliga regering har stängt ambassader på kontinenten. Att regeringen 2010 uppgraderade det svenska sektionskansliet i Bolivia till en egen ambassad utgör ett undantag. Skulle planerna på att fasa ut det svenska utvecklingssamarbetet med Colombia, Guatemala och Bolivia genomföras kommer dessutom troligen en av konsekvenserna bli att ytterligare ambassader läggs ner. Tvärt emot regeringen eftersträvar Vänsterpartiet ett utökat diplomatiskt engagemang i Latinamerika. Ska Sverige kunna bredda och utveckla samarbetet med länder i Latinamerika måste vi också ha en diplomatisk närvaro.

Sveriges diplomatiska närvaro i Latinamerika behöver förstärkas och regeringen bör därför återkomma till riksdagen med besked om hur svensk diplomatisk närvaro kan utökas i Latinamerika. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 EU:s associeringsavtal med Latinamerika

Handel och handelsregler är centrala för möjligheterna till ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning. Exempelen är många på hur orättvisa handelsregler hindrat utveckling och i stället fördjupat fattigdom och klyftor. Vad Latinamerika behöver är en handelspolitik som motverkar dagens ojämlika förhållanden. Sveriges regering fokuserar i dag ensigt på frihandel och ser investering och tillväxt som lösningen på fattigdomen i världen. Men regeringens fokus bottenar snarare i nyliberala teorier än i den faktiska värld vi lever i. För Vänsterpartiet är avregleringar av handeln och ökat ekonomiskt utbyte i sig inte ett självändamål. För oss är målet att handel och investeringar ska bidra till minskade klyftor inom och mellan länder, ökad jämställdhet och en hållbar utveckling. För oss är målet att handeln och det ekonomiska utbytet ska bli rättvist.

Associeringsavtal är de mest långtgående avtal som EU sluter med länder eller grupper av länder. EU har under de senaste åren framförhandlat en rad associeringsavtal med flera länder i Latinamerika. År 2013 trädde ett associeringsavtal med Centralamerika i kraft och samma år började liknande avtal med Colombia och Peru att gälla. Samtal förs i dag om ett framtida associeringsavtal med Mercosur, där Argentina, Uruguay, Paraguay, Brasilien och Venezuela är medlemmar.

Associeringsavtalen har fått hård kritik av enskilda regeringar, men framför allt från sociala rörelser och det civila samhället i både Latinamerika och Europa. Bland annat har förhandlingarna med Ecuador och Bolivia försenats på grund av deras kritik mot inriktningen på avtalen. Tanken är att avtalen ska vila på tre ben: politisk dialog, utvecklingssamarbete och handel. Tyvärr har det dock visat sig att EU:s nya handelsstrategi (Global Europe: competing in the world) har fått större inflytande på förhandlingarna än vad EU:s samstämmighetspolicy har fått. Handelsstrategin slår bl.a. fast att handelspolitiken ska underlätta för europeiska företag att konkurrera på världsmarknaden och säkra tillgången till råvaror. Således tar EU i förhandlingarna mycket liten, eller ingen, hänsyn till fattiga människors behov. I stället ligger tyngdpunkten på att stärka europeiska storföretags intressen på bekostnad av länders handlingsutrymme att välja sin egen politik för att bekämpa hunger och fattigdom.

Vänsterpartiet har varit mycket kritiskt mot EU:s associeringsavtal. Vi har, precis som många röster i de berörda länderna, sett att avtalen riskerar att försvåra möjligheterna att bekämpa fattigdom och ökar riskerna för att småbönder ska slås ut och naturtillgångar exploateras på ett ohållbart sätt. Vi har också varit starkt kritiska mot att EU ingått avtal med Colombia och Honduras, eftersom de fackliga rättigheterna är starkt begränsade i dessa länder och de toppar den globala statistiken när det kommer till mord på fackliga aktivister. Förespråkarna av avtalen har pekat på att avtalen innehåller flera ”ben”, bl.a. politisk dialog. När nu flera avtal är på plats anser Vänsterpartiet att det är centralt att Sverige och EU använder den politiska dialog som avtalen ger möjlighet till för att lyfta frågor om fackliga rättigheter, ursprungsbefolkning-

Fel! Okänt namn på

ens rättigheter och ett hållbart nyttjande av naturresurser. Sverige bör som medlem i EU agera för att frågor om fackliga rättigheter, ursprungsbefolkningens rättigheter och hållbart nyttjande av naturresurser lyfts inom ramen för den politiska dialogen i EU:s associeringsavtal med latinamerikanska länder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Männsliga rättigheter

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändiga för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. När alla människor på allvar har möjlighet att bestämma över sina egna liv kan verklig demokrati uppnås. Tyvärr är detta långt ifrån verkligheten för åtskilliga fattiga och utsatta människor i Latinamerika i dag.

Vänsterpartiet står upp för de mänskliga rättigheterna oavsett var, när eller med vilka motiv de kränks och inskränks. Detta är vår utgångspunkt när vi analyserar situationen i Latinamerika, oavsett om det gäller Colombia och Peru eller Kuba och Venezuela.

6.1 Kvinnors och hbtq-personers rättigheter

Latinamerika har sedan koloniseringen på 1500-talet varit en kontinent där den katolska kyrkan haft en stark ställning och stort politiskt inflytande. En stark kyrka i kombination med auktoritära högerregimer och en stark machismo i stora delar av samhället har inneburit att många latinamerikanska samhällen varit starkt patriarkala, med begränsade rättigheter för kvinnor och stark homo- och transfobi.

Att Latinamerika i dag är en kontinent i stark förändring märks inte minst när det kommer till frågor runt kvinnors rättigheter. Satsningar på utbyggd välfärd, uppbyggnad av sociala skyddsnet och minskade ekonomiska klyftor har inneburit ökad frihet för många kvinnor. Mödra- och barnadödligheten minskar och färre tonårsflickor blir gravida. Inom politiken har antalet kvinnor i parlamenten tydligt ökat i länder som Ecuador och Argentina och i Brasilien, Costa Rica och Argentina är presidenterna kvinnor.

Men på flera områden är kränkningarna av kvinnors mänskliga rättigheter fortfarande utbredda. Rätten till laglig och säker abort är en grundläggande mänsklig rättighet, en rättighet som kränks och inskränks i alldeles för hög utsträckning i Latinamerika. El Salvador, Honduras, Nicaragua, Chile och Dominikanska republiken har totalförbjudit abort. I ett 30-tal ytterligare länder i Latinamerika är abort enbart tillåtet vid våldtäkt, incest och när kvinnans

liv är i fara. Endast i Uruguay, på Kuba och i delar av Mexiko har kvinnor rätt till sin egen kropp. Abortförbud i kombination till begränsad tillgång till preventivmedel och sexualupplysning har inneburit att oönskade graviditeter och illegala aborter är några av kontinentens största utmaningar.

Frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR-frågor, är fortfarande kontroversiella i stora delar av Latinamerika. Samtidigt organiserar sig kvinnor och en del män för förändring. Dessa modiga krafter behöver omvärldens stöd. Tyvärr har vi sett att Sveriges stöd till Nicaraguas kvinnorrörelse i stora delar avvecklades i samband med att det svenska utvecklings-samarbetet fasades ut. Detta skedde i ett läge då landet precis infört ett totalt abortförbud. Vänsterpartiet anser tvärtom att stödet till Latinamerikas kvinnorrörelse måste öka. Sverige ska såväl som enskilt land som medlem i EU och FN, lyfta SRHR-frågorna i dialogen med Latinamerikas stater. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

När det kommer till hbtq-frågor är Latinamerika kanske den kontinent där de mest dramatiska förändringarna skett det senaste decenniet. Samkönande par får i dag gifta sig i Argentina, Mexiko och Uruguay och adoptera barn i Argentina och i delar av Brasilien och Mexiko. Ecuador och Bolivia har skrivit in förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet i sina konstitutioner. Flera av kontinentens länder har dessutom börjat driva hbtq-frågor internationellt, vilket inte minst satt stora avtryck inom FN-systemet.

Trots de stora framstegen i delar av kontinenten är fortfarande homo- och transfobi djupt rotade samhällsproblem. I Honduras blev landets hbtq-rörelse en måltavla för våldet efter kuppen 2009. Uppgifter finns om att 117 hbtq-aktivister mördats i landet sen kuppen. I flera länder arbetar organisationer som driver hbtq-frågor under svåra omständigheter. Sverige bör inom ramen för sitt utvecklings-samarbete utöka det politiska såväl som det ekonomiska stödet till hbtq-rörelsens arbete i Latinamerika. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.2 Ursprungsbefolkningens rättigheter

Koloniseringen av Latinamerika innebar att existerande stater och hela kulturer slogs i spillror. I flera delar av kontinenten utrotades i praktiken ursprungsbefolkningen genom massmord, slaveri och smittsamma sjukdomar. I andra delar blev ursprungsbefolkningen andra klassens medborgare i sina egna länder. Den strukturella diskrimineringen av ursprungsbefolkningen har levt kvar in i modern tid. Under inbördeskrigen i Colombia och Guatemala samt under 70-talets militärjuntor blev ursprungsbefolkningen utsatt för repression, förföljelser och massmord.

Det senaste decenniet har inneburit ett genombrott för ursprungsbefolkningens rättigheter i flera länder. Betydelsen av att Bolivia för första gången har en president som kommer från landets ursprungsbefolkning ska inte underskattas. Men fortfarande förekommer diskriminering av ursprungsbefolkningen. Vid gruvetablering, damm- och vägbyggen och utvinning av naturre-

Fel! Okänt namn på

surser uppstår ofta konflikter runt ursprungsbefolkningens rättigheter och centralregeringarnas ekonomiska intressen.

FN:s deklaration om ursprungsbefolkningens rättigheter och ILO 169 och konventionen om ursprungsfolk och stamfolk är viktiga verktyg. I dag har den stora majoriteten av Latinamerikas länder, till skillnad från Sverige, ratificerat ILO 169. Det är avgörande att Sverige garanterar att svenska investeringar, exportfrämjande och pensionsplaceringar inte bidrar till att kränka eller inskränka ursprungsbefolkningens rättigheter i Latinamerika. Regeringen bör se över gällande regelverk för att garantera att svenska investeringar, exportfrämjande och pensionsplaceringar inte bidrar till att kränka eller inskränka ursprungsbefolkningens rättigheter i Latinamerika. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.3 Fackliga rättigheter

Att få organisera sig på sin arbetsplats och bilda fria och oberoende fackföreningar är en grundläggande mänsklig rättighet, som kränks och inskränks i ett flertal latinamerikanska länder. Samtidigt som de fackliga rättigheterna stärkts i en rad länder och den fackliga rörelsen spelat en avgörande roll i konsolideringen av demokratin i ett flertal länder kan vi konstatera att de fackliga rättigheterna kränkts genom en mängd olika metoder i delar av Latinamerika: fysiskt våld, inskränkande lagar och ovilja att se till att lagarna respekteras. Många latinamerikaner arbetar fortfarande i den informella sektorn eller som hembiträden och saknar därigenom grundläggande fackliga rättigheter.

I Guatemala mördades 53 fackliga ledare under de gångna sex åren och bara under mars 2013 mördades 3 fackligt aktiva. I Colombia mördades 18 fackligt aktiva bara under 2012 och i Honduras har fackligt aktiva mördats och förföljts efter kuppen 2009.

Arbetskraft från bemanningsföretag och avskedanden av fackliga ledare används för att slå ut facken och i en del länder, exempelvis Nicaragua, införs obligatoriska korttidskontrakt, vilket gör det omöjligt att öka antalet fackföreningsmedlemmar.

Den omstrukturerad och liberalisering av handelsregler som skett i dagens globaliserade värld har lett till en betydligt större utsatthet för arbetare i de allt fler exportfrizoner som uppstått i fattiga länder. Framst drabbas kvinnor eftersom de ofta utgör majoriteten av de anställda i frizonerna. De tvingas arbeta till låga löner, på osäkra kontrakt och under hälsofarliga förhållanden. Vanligtvis finns mycket små eller inga möjligheter till facklig organisering.

Dominikanska republiken, Guatemala, Panama och Costa Rica är några av de länder där problemen med frizoner är utbredda. I Costa Rica är det framförallt de multinationella frukt företagen som fortsätter med sina antifackliga metoder. I andra fall, som i Dominikanska republiken, står löntagarna utan alla rättigheter. De få fackliga aktivister som trots allt finns i ländernas frizoner utsätts regelbundet för trakasserier och osakliga avskedanden.

Vänsterpartiet har tidigare lagt en motion där vi beskrivit hur svensk utrikes-, handels- och biståndspolitik kan utformas för att stärka respekten för de fackliga rättigheterna (2011/12:U207 Fackliga rättigheter i världen). Centralt för arbetet med att stärka respekten för de fackliga rättigheterna är att stödja de löntagare som, ofta under svåra förhållanden, organiserar sig för sina intressen och för förändring. LO/TCO:s biståndsnämnds verksamhet i flera latinamerikanska länder är goda exempel på detta. Sverige ska inom sitt utvecklingssamarbete med Latinamerika förstärka arbetet med att understödja fackliga rättigheter och möjligheterna att organisera sig fackligt på sina arbetsplatser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Utvecklingen i Latinamerika – framsteg och bakslag

I Latinamerika, och framför allt i Centralamerika, är många länder fortfarande ”unga demokratier” med åtskilliga brister vad gäller såväl demokratiska processer som rättssäkerhet. Trots detta har stora framsteg skett i arbetet med att skapa större ekonomisk och social rättvisa och utveckla demokratin, det medborgerliga inflytandet och deltagandet i det politiska beslutsfattandet. Det har skett på många olika sätt och på olika nivåer och inneburit ökad respekt för såväl de medborgerliga som de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Men utvecklingen har inte varit entydig, utmaningarna är fortfarande många och på vissa områden har det skett en negativ utveckling när det kommer till respekten för de mänskliga rättigheterna.

7.1 Brasilien

Brasilien är en av de tydligaste symbolerna för hur Latinamerika i grunden har förändrats. Landet uppvisade länge samma problem och utmaningar som resten av kontinenten med militärjuntor, ekonomiska kriser, enorma ekonomiska klyftor, en ohållbar exploatering av naturresurser och ett utbrett förtryck mot landets ursprungsbefolkning. Men Brasilien slog in på en annan kurs då Luíz Inácio Lula da Silva från vänsterpartiet Partido dos Trabalhadores PT vann presidentvalet 2002.

Under Lula inleddes ett ambitiöst arbete med att bygga upp välfärd och sociala skyddsnät för att minska landets enorma klassklyftor. I dag får exempelvis 12 miljoner fattiga brasilianska familjer ekonomiskt stöd, Bolsa Família, vilket har inneburit både att fattigdomen och undernäringen minskat och att fler barn kunnat gå i skolan.

Samtidigt gick Brasilien om Storbritannien 2011 som världens sjätte största ekonomi. I takt med att ekonomin växt har Brasilien blivit en allt mer inflytelserik utrikespolitisk aktör. Den politiska utvecklingen som inleddes under Lula da Silva har fortsatt under hans efterträdare Dilma Rousseff.

Fel! Okänt namn på

Men Brasilien står också inför stora utmaningar. Frågor runt landets regnskog och andra naturresurser, ursprungsbefolkningens rättigheter, de fortsatt stora klassklyftorna och korruptionen skapar fortfarande konflikter. I juni 2013 utbröt omfattande demonstrationer i São Paulo efter att busspriserna höjts. Protesterna spreds snabbt över landet och visar att det finns en folklig frustration över korruption, bristande samhällsservice och över att de politiska förändringarna inte går snabbare.

Sveriges relation till Brasilien har under den borgerliga regeringen fokuserat på försöken att sälja Jas Gripen-plan till landet. Vänsterpartiet ser att det finns både behov och möjligheter att bredda och fördjupa både det ekonomiska och det politiska samarbetet inom en rad andra områden.

7.2 Argentina

Bland Latinamerikas militärjuntor utmärker sig diktaturen i Argentina mellan 1976 och 1983 genom sina omfattande övergrepp och försvinnanden. 11 000 människor ”försvann” under dessa år enligt en lista upprättad av landets justitiedepartement. Människorätsorganisationer och oberoende experter menar dock att det verkliga antalet försvunna snarare uppgår till närmare 30 000 människor. En av dem som försvann var svenskan Dagmar Hagelin.

I dag pågår ett mödosamt arbete med att ge offren och deras anhöriga upprättelse. De tidigare amnestilagarna upphävdes 2005 och hitintills har tusentals människor vittnat i rättegångar mot förövarna. Argentina har därigenom kommit betydligt längre än många av grannländerna. Men de juridiska processerna går sakta och många fall har ännu inte kunnat behandlas, vilket resulterat i att många misstänkta förövare fortfarande inte ställts inför rätta.

80- och 90-talet präglades av en nyliberal ekonomisk politik och ekonomiska kriser i Argentina. 2003 valdes vänster-peronisten Néstor Kirchner till president och den politiska kursen lades om i linje med den politik som center-vänster regeringar i andra latinamerikanska länder genomfört. Kursomläggningen har märkts i människors vardag. I Argentina var 45 procent av befolkningen fattig 2002 och åtta år senare levde 8,6 procent i fattigdom enligt FN-organet Eclacs årliga rapport. Enligt Unicef har landet en av de lägsta nivåerna av barnfattigdom på kontinenten. Det finns i dag frågetecken kring huruvida den ekonomiska utvecklingen i Argentina är långsiktigt hållbar eller om det finns en risk att landet än en gång kastas in i en djup ekonomisk och finansiell kris.

Argentina är i dag ett föregångsland inom hbtq-frågor. 2012 tilldelade The International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association, ILGA, Argentinas nuvarande president Cristina Fernández de Kirchner ILGA Award för att landet infört könsneutralt äktenskap och världens kanske mest progressiva lag som reglerar fastställande av nytt juridiskt kön.

Argentina är en allt viktigare regional och internationell aktör. Man spelar en allt viktigare roll inom FN-systemet när det kommer till flera MR-frågor och Argentina sitter sedan december 2012 i FN:s säkerhetsråd. Samtidigt

skapar Argentinas konflikt med Storbritannien om Falklandsöarna spänningar.

Den borgerliga regeringen har tydligt nedprioriterat kontakterna med Argentina. Regeringens tidigare planer på att stänga den svenska ambassaden i Buenos Aires skadade också relationerna mellan Sverige och Argentina. I ett läge då Argentina blir en allt viktigare politisk och ekonomisk aktör är regeringens nedprioritering av kontakterna svärbegriplig; Vänsterpartiet ser i stället både behov av och möjligheter till att Sverige fördjupar och breddar förbindelserna med Argentina.

7.3 Colombia

Under de senaste decennierna har Colombia härjats av ett av vår tids värsta inbördeskrig som kostat mer än 70 000 människors liv. De allra flesta offer har varit civila som inte varit inblandade i strider. Tiotusentals människor har torterats, kidnappats och "försvunnit". Det exakta antalet offer som har "försvunnit" är svårt att fastställa, men fram till i dag har nästan 60 000 personer anmälts som försvunna.

Enligt människorättsorganisationen Codhes befinner sig i dag ungefär en tiondel av Colombias befolkning på flykt inom landet, nästan fyra miljoner människor. Det innebär att Colombia tillsammans med Sudan och Syrien utgör de länder som har flest internflyktingar.

I slutet av 2012 påbörjades fredsförhandlingarna mellan den colombianska regeringen och Farcgerillan. Den förra norska regeringen har spelat en mycket aktiv roll för att förhandlingarna ska komma till stånd och förhandlingarna inleddes i Oslo. Möjligheten att Colombia börjar inleda en freds- och försoningsprocess samt börjar angripa konfliktens grundorsaker är självklart glädjande. Samtidigt är förhandlingarna i Oslo inte de första, tidigare försök har dock inte lyckats lösa den långa konflikten. Det är därför viktigt att fler länder engagerar sig i fredsförhandlingarna och sätter press på parterna att nå en uppgörelse. Sverige måste såväl som enskilt land, som medlem i EU och FN, kräva att parterna i de pågående fredssamtalen ska uppfylla sina skyldigheter att värna säkerheten och de mänskliga rättigheterna för befolkningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.4 Venezuela

Sedan Hugo Chávez tillträdde som president i Venezuela 1998 har landet i grunden förändrats. Denna utveckling har i huvudsak varit positiv, genom att stora grupper i det venezolanska samhället som tidigare exkluderats från beslutsfattandet nu inkluderas och genom att landets enorma oljeinkomster använts för att bekämpa fattigdom och analfabetism. Samtidigt har kritik riktats mot regeringen från bl.a. Amnesty International för inskränkningar av yttrandefriheten, denna kritik måste tas på allvar. Även Venezuelas fördjupade förbindelser med auktoritära stater som Iran och Vitryssland förtjänar att

Fel! Okänt namn på

ifrågasättas. Samtidigt är det uppenbart att det största hotet mot demokratin och de mänskliga rättigheterna i Venezuela kommer från de delar av oppositionen som bl.a. genom militärkuppen 2002, visat att man inte tvekar att ta till odemokratiska medel för att avsätta den folkvalda regeringen. USA har i sammanhanget spelat en starkt negativ roll genom sitt stöd till militärkuppen 2002.

Vid presidentvalet 2013 vann Nicolás Maduro Moros. Det återstår att se om hans styre kommer att innebära någon politisk kursändring.

7.5 Bolivia

Bolivia har under flera år präglats av stora demokratiska framsteg. Evo Morales och hans parti MAS (Rörelsen för socialism) vann överlägset presidentvalet 2005. Morales blev den första demokratiskt valda presidenten i Bolivia med rötterna i ursprungsbefolkningen och innebar en radikal omläggning av landets utveckling, där ursprungsbefolkning för första gången inkluderades i samhällets utveckling. Sen dess har bl.a. ett omfattande arbete mot fattigdom inletts och en ny konstitution röstats fram av folket, vilken framförallt överför makt från den rika eliten till urbefolkningen. Tyvärr har den tidigare politiska och ekonomiska eliten i Bolivia visat att man inte tvekar att ta till odemokratiska medel för att störta den av folket valda regeringen. Det är därför extra viktigt att Sverige på alla sätt stödjer det bolivianska folket och dess demokratiskt valda regering. Vänsterpartiet har därför välkomnat att Sverige öppnat en ambassad i Bolivia och starkt kritiserat planerna på att fasa ut det svenska utvecklingssamarbetet med landet. Vi motsätter oss regeringens förslag i budgetpropositionen för 2014 att fasa ut biståndet till Bolivia. Sverige bör fortsätta bedriva långsiktigt utvecklingssamarbete med Bolivia. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets syn på utvecklingen i Bolivia har mer utförligt beskrivits i motionen 2006/07:U207 Fattigdomsbekämpning och kampen för demokrati i Bolivia.

7.6 El Salvador

El Salvador härjades av ett blodigt inbördeskrig 1980 till 1992 som krävde 75 000 liv. I dag har striderna sedan länge upphört och landet har genomfört en på många områden framgångsrik fredsprocess. 80-talets dödsskvadroner och de brutala förföljelserna av oppositionella har ersatts med stora demokratiska landvinningar. Att El Salvador i grunden förändrats bekräftades 15 mars 2009 då vänsterfronten FMLN:s kandidat Mauricio Funes vann presidentvalet och Arenapartiets 20-åriga maktinnehav bröts.

Sverige inledde i början av 80-talet ett omfattande utvecklingssamarbete med El Salvador med fokus på humanitär hjälp under inbördeskriget. 2007 meddelade den borgerliga regeringen att det svenska biståndet skulle fasas ut. I dag bedriver We Effect (tidigare Kooperation utan gränser), Forum Syd och

Diakonia projekt i landet med fokus på jordbruk, skogsbruk och mänskliga rättigheter. När utfasningen presenterades skrev biståndsminister Gunilla Carlsson att ”på olika sätt ska Sverige bibehålla och utveckla relationer med länder där utvecklingssamarbetet fasas ut” (Dagens Nyheter 2007-08-27). De traditionella formerna för bistånd ska ersättas med ”aktörssamverkan” där svenska företag, myndigheter, universitet och högskolor, fackföreningar, kommuner och landsting, enskilda organisationer och institutioner ska samverka med motsvarande aktörer i låg- och medelinkomstländer. Men det är i dag svårt att se några exempel på denna ”aktörssamverkan”. Samtidigt är El Salvador ett land som fortfarande har behov av en fungerande samverkan med Sverige, t.ex. inom utveckling av skogs- och jordbruket, modernisering av skattesystemet, reformering av polisen och stärkande av de demokratiska institutionerna samt folkrörelserna. Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att ta initiativ till att utveckla aktörssamverkan mellan El Salvador och Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.7 Honduras

Det tydligaste bakslaget för demokratin och de mänskliga rättigheterna i Latinamerika under det senaste decenniet var statskuppen i Honduras 28 juni 2009, då den demokratiskt valde presidenten Manuel Zelaya avsattes.

Kuppen väcker minnen från tidigare decenniers militärdiktaturer i Latinamerika och påminner om att det inte går att ta de demokratiska framstegen i Latinamerika för givna. Efter valet har världssamfundets blickar riktats mot andra delar av jorden. Men i Honduras fortsätter den våg av mord, förföljelser och övergrepp som inleddes med kuppen 2009. Amnesty International rapporterar om bl.a. hot, tortyr och massarresteringar. Övergreppen drabbar alla som uppfattas som kritiska till den nya regimen i Honduras: journalister, medlemmar i bonde- och fackföreningsrörelserna, människorättsförfvarare, jurister, politiskt aktiva i oppositionen och hbtq-aktivister.

24 november i år går Honduras åter till val. Enligt opinionsmätningarna leder Xiomara Castro de Zelaya från oppositionspartiet Libre, som utmanar det politiska och ekonomiska etablissemang som genomförde kuppen 2009. Det är nu helt avgörande att omvärlden agerar för att ett fritt och demokratiskt presidentval kan genomföras, att våldet mot oppositionen upphör och att parterna ska acceptera valutgången.

Efter orkanen Mitch 1998 inledde Sverige ett omfattande utvecklingssamarbete med Honduras. 2007 beslutade den borgerliga regeringen att det skulle utfasas. I dag bedrivs bara mindre insatser inom framför allt skogs- och jordbrukssektorn i Honduras av We Effect, Diakonia och Forum Syd.

Ska Honduras återgå till demokrati och de mänskliga rättigheterna i landet stärkas behöver landets folkrörelser och civila samhälle stärkas och våldet mot dessa organisationer motverkas. Vänsterpartiet anser att detta borde vara en prioriterad uppgift för Sverige. Sverige bör stärka stödet till det civila samhället i Honduras och verka för att våldet mot landets civila samhälle upphör. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

7.8 Kuba

Få, om något, latinamerikanskt land får så mycket uppmärksamhet i Sverige som Kuba. Men utvecklingen på Kuba är inte entydig, stora sociala framsteg har uppnåtts samtidigt som brotten mot de medborgerliga rättigheterna är omfattande. Den negativa betydelsen av USA:s blockad mot Kuba kan inte underskattas. I dag syns tecken på reformer när det kommer till den ekonomiska politiken, men få signaler kommer om grundläggande förändringar av landets politiska system.

Kuba uppfyller inte de nödvändiga kraven som måste ställas på en demokrati och brott mot de mänskliga rättigheterna fortsätter. Yttrande-, press- och mötesfriheten är kraftigt begränsad. Det saknas möjligheter att bilda och/eller organisera sig i fria och oberoende fackföreningar. Enligt Amnesty International tillkom ytterligare sju kubanska samvetsfångar under 2012. Vänsterpartiet önskar se en demokratisering och en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna på Kuba. En sådan process måste formas av det kubanska folket.

Vänsterpartiet ser samtidigt att sociala framsteg gjorts på Kuba. Kuba lever i flera hänseenden upp till de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som ryms inom FN:s konvention för mänskliga rättigheter. Kuba bedriver även ett omfattande socialt solidaritetsarbete i många latinamerikanska länder, vilket uppskattas av kontinentens fattiga och sjuka. Även när det gäller en hållbar utveckling utmärker sig Kuba. Enligt Världsnaturfondens (WWF) årsrapport "Living Planet Report 2006" är Kuba det enda landet i världen som lever upp till kriterierna på en hållbar utveckling såväl avseende social välfärd som ekologiskt avtryck.

Men att man på Kuba har gjort sociala framsteg ursäktar inte på något sätt bristerna i medborgerliga rättigheter. Men inte heller kan den ekonomiska blockad som har hållits vid liv av USA i decennier ursäktas med hänvisning till brott mot mänskliga rättigheter på Kuba. Blockaden är, bland mycket annat, en starkt hämmande faktor för en utveckling mot demokratin, och omvärlden behöver därför agera för att den hävs. Den påverkar dessutom miljoner kubaners möjlighet att få tillgång till mediciner och medicinsk teknik och är därmed avgörande för deras hälsa. Till detta kan fogas att olika FN-program vid åtskilliga tillfällen har drabbats av indragna leveranser av vacciner, sprutor och annan medicinsk utrustning när tillverkare fått veta att produkter och materiel är tänkta att användas på Kuba.

Vänsterpartiet delar FN:s generalförsamlings kritik mot USA:s blockad mot Kuba. Det är helt oacceptabelt att en regering, i detta fall USA:s, beslutar om sanktioner som så uppenbart drabbar en hel befolkning. Sverige måste tydligt fördöma blockaden och kräva att USA omgående upphäver densamma. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 26 september 2013

Hans Linde (V)

Torbjörn Björlund (V)

Siv Holma (V)

Jens Holm (V)

Kent Persson (V)